

statističkog praćenja zdravstvenih pokazatelja te provođenja sustavnih analiza različitih aspekata funkcioniranja zdravstvenog sustava. Poseban naglasak valjalo bi staviti na pitanja nejednakosti u zdravstvenom sustavu te funkciji zdravstvene zaštite u vidu socijalnog ulaganja.

Jelena Matančević
 Studijski centar socijalnog rada
 Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

doi: 10.3935/rsp.v22i3.1348

**A MAP OF SOCIAL ENTERPRISES
 AND THEIR ECO-SYSTEM IN
 EUROPE, COUNTRY REPORT:
 CROATIA.**

Martina Kadunc, Slavica Singer, Teo Petričević

Bruxelles: European Commission, ICF Consulting Services, 2014., 44 str.

Ovo je izvješće o pregledu socijalno poduzetničkog krajolika nastalo temeljem raspoloživih informacija, kao i intervjua s krugom dionika. Izvješće se sastoji od tri dijela: »Socijalno poduzetništvo: definicije i koncepti«; »Ekosustav socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj« i »Mapiranje socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj«.

Dio studije »Socijalno poduzetništvo: definicije i koncepti« sasvim je kratak i u njemu se poziva na »Nacrt strategije razvoja socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj u razdoblju 2014.-2020.«. Ističu se dvojbe društveno/socijalno poduzetništvo, a stra-

tegiju je Vlada donijela u travnju 2015. Navodi se i strateški dokument razvoja civilnog društva koji zagovara određenje socijalnog poduzetništva kao načina rješavanja socijalnih problema poduzetničkim pristupom, uz održiv razvoj i demokratski sustav odlučivanja.

Važno je istaknuti da glede načela i prakse socijalnog poduzetništva i socijalne ekonomije postoji anglo-saksonska i europska kontinentalna tradicija. Kao rezultat naših istraživanja, poznati su obrisi razvoja socijalnog poduzetništva s kraja 19. i početka 20. stoljeća u Hrvatskoj. Nažalost, i nerazumno, kod nas se protežira anglo-saksonski pristup kao rezultat očitog utjecaja britanskih donatorskih programa. O tome se ništa ne govori u ovom izvješću.

»Ekosustav socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj« drugi je dio izvješća gdje se analizira *policy* i zakonski okvir socijalnog poduzetništva. Ponovno se poziva na Nacrt spomenute strategije razvoja civilnog društva. Očito je da je socijalnom poduzetništvu dijelom otvoren prostor mogućnošću osnivanja socijalnih zadruga od 2011. godine, konceptom koji se prenosi iz talijanske i francuske tradicije.

U ovom dijelu nisu navedena hrvatska istraživanja i publikacije i predavanja koja su provedena, objavljena i održana na temu socijalnog poduzetništva.

U izvješću nisu tematizirane socijalne, zdravstvene i obrazovne usluge koje pružaju naše neprofitne organizacije kao praksu socijalnog poduzetništva. U ovim područjima koncept kombinirane socijalne politike (eng. *welfare mix*) računa s jačanjem socijalnog poduzetništva. U Hrvatskoj je prijelomni razvoj socijalnog poduzetništva nastao početkom 1990-ih, a temeljem Zakona o zdravstvenoj zaštiti, osnivanjem ustanova koje pružaju socijalno-zdravstvene usluge starima i drugim ranjivim skupinama.

U Hrvatskoj su ustanove (eng. *public benefit corporations*), ne *institutions* kako se navodi u izvješću, ključne organizacije za razvoj socijalnog poduzetništva, odnosno pružanje socijalnih, zdravstvenih, obrazovnih i kulturnih usluga. Monopol-ski položaj države u pružanju ovih usluga i neuvažavanje privatnih inicijativa jedna su od ključnih prepreka razvoju socijalnog poduzetništva.

Ne problematizira se nedavno usvojeni Zakon o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija koji je postao ozbiljna prijetnja slobodi udruživanja, pa time i razvoju socijalnog poduzetništva. U Hrvatskoj je nedavno, bolje reći, prilikom donošenja spomenutog zakona vladala histerija u javnosti gdje su neprofitne organizacije optuživane za pranje novca.

Nije istaknut složen problem poreznog okvira kao temeljnog izazova razvoju socijalnog poduzetništva. Porezni su poticaji i druge povoljnosti ključni institucionalni čimbenici razvoja socijalnog poduzetništva i socijalne ekonomije. Imamo slučaj kazne jednoj udruzi, kao socijalnom poduzetniku, jer su u kotizaciju za konferenciju računali i obroke za sudionike!

U izvješću se neprimjereno naglašava ono što je radio NESst program koji promiče u Hrvatskoj teško primjenjiv anglosaksonski model socijalnog poduzetništva.

U tekstu se navode programi na visokoškolskim ustanovama koji tematiziraju socijalno poduzetništvo. Ekonomski fakultet u Osijeku, VERN i Zagrebačka škola za ekonomiju i menadžment tu su ključne ustanove.

Temom socijalnog poduzetništva Katedra za socijalnu politiku Pravnog fakulteta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada, bavi se već dvadesetak godina. Rezultati istraživanja objavljeni su u više knjiga te u časopisu Revija za socijalnu politiku.

U ovom časopisu objavljeni su i prijevodi tekstova koji tematiziraju socijalno poduzetništvo i socijalnu ekonomiju.

Pored toga, socijalno poduzetništvo i socijalna ekonomija teme su predavanja na preddiplomskom studiju socijalnog rada, diplomskom studiju socijalne politike, poslijediplomskom specijalističkom studiju socijalne politike i doktorskom studiju socijalne politike. O ovoj temi predaje se i na integriranom diplomskom studiju prava te stručnom studiju javne uprave. U okviru izbornog kolegija „Civilno društvo“ ove teme slušaju socijalni radnici, sociolozi, psiholozi, pravnici te socijalni pedagozi.

Provedeno je i istraživanje o tome kako se na hrvatskim sveučilištima i visokoškolskim ustanovama predaju i istražuju civilno društvene teme, među njima socijalno poduzetništvo i socijalna ekonomija. Bežovan, G., Ledić, J., Zrinščak, S., Civilno društvo u sveučilišnoj nastavi, Hrvatska i komparativna javna uprava 1/2011.

Nastavnici s ove katedre redovito prate aktivnosti i surađuju u okviru EMES-a – međunarodne istraživačke mreže, kao i ISTR-a – *International Society for Third Sector Research*. Kao partneri u nedavno završenom FP7 projektu WILCO – *Welfare Innovations at the Local level in favour of Cohesion* istraživali su razvoj socijalnih inovacija i socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj. Više o projektu na: www.wilco-project.eu.

Partneri su u FP7 projektu TSI – *The Contribution of the Third Sector to Europe's Socio-economic Development*. Treći sektor usmjeren je prema onim organizacijama koje imaju kapacitete pružanja različitih usluga u području socijalnih službi, obrazovanja, kulture, zdravstva i zaštite okoliša te ekologije. To je koncept koji je vezan uz temu socijalne ekonomije i socijalnog poduzetništva. Više o projektu na

<http://thirdsectorimpact.eu/>. O ovom projektu informirani su hrvatski dionici, a dio neprofitnih organizacija koje pripadaju socijalnom poduzetništvu već surađuju u provedbi projekta. Državni zavod za statistiku, u okviru ovog projekta, upozoren je kako na neodgovarajući način vodi statistiku o socijalnoj ekonomiji.

Nastavnici s Katedre socijalne politike surađivali su na izradi Strategije razvoja socijalnog poduzetništva i istaknuli kako se propušta ukazati da je srž socijalne ekonomije pružanje socijalnih, zdravstvenih, obrazovnih, kulturnih, sportskih i rekreacijskih te drugih usluga! Branili su pojam socijalno poduzetništvo, naime tako su ga preveli Slaveni koji su ušli u EU, te su ukazivali na izazove glede poticajnog poreznog okvira za stasanje i razvoj ovog sektora.

U dijelu »Mapiranje socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj« licitira se s brojem od 40 do 150 socijalnih poduzeća. Utjecaj se prvenstveno suženo vidi na zapošljavanju socijalno ranjivih skupina te na aktivnosti koje su rezultat zauzetog rada dijela udruga.

Glede prepreka za razvoj sektora ističu se vanjski i unutarnji čimbenici, nedostatak financija, nedostatak vještina, neodgovarajuća politika vlade, zakonski i porezni okvir te nepostojanje svijesti o potrebi razvoja ovog sektora. Omogućavajući čimbenici navode se kao strategije i moguće potpore koje treba dati vlada.

Inozemna iskustva govore kako volonterski rad ima ključni poticaj na razvoj socijalnog poduzetništva u dva smjera. Prvo, socijalno poduzetnički projekti redovito nastaju kroz predan volonterski rad, umrežavanje i suradnju različitih dionika. Drugo, prilozi volonterskog rada ključni su za funkcioniranje socijalnog poduzetništva. Hrvatska istraživanja pokazuju kako

u privatnim neprofitnim ustanovama koje pružaju socijalno-zdravstvene usluge nije moguće volonterski raditi, a sami socijalni poduzetnici ovu činjenicu nisu niti osvijestili. Volonterski se rad u tom smislu ne tematizira u ovom izvješću.

Na kraju, rezultati istraživanja govore da promjenu, to jest, razvoj socijalnog poduzetništva, nije moguće očekivati u društvu s tako visokim nepovjerenjem i time nedostatkom socijalnog kapitala. Primjerice, zadruga kao institucionalni okvir razvoja socijalnog poduzetništva u Hrvatskoj nije moguće razviti uz ovako nisku razinu socijalnog kapitala.

Prema ovoj analizi, stranica 29, ispada da se udruge registriraju u Ministarstvu uprave. Međutim, tu jasno treba stajati kako se one registriraju u lokalnom uredu javne uprave.

Za izradu ovog izvješća u Hrvatskoj ima puno više raspoloživih informacija od onih na koje se autori oslanjaju kao i relevantnijih studija slučajeva od navedenih.

Naime, ovdje se radi o temi europeizacije razvoja dijela hrvatskog društva kako bi se ono bilo u stanju nositi s rastućim razvojnim izazovima u različitim područjima u kojima sada postoji monopol države na pružanje javnih usluga. Navedena će strategija očito biti nedostatna za razvoj ovog sektora, a stručne i istraživačke inicijative trebat će više biti dijaloški usmjerene kako bi se prije svega stekao potrebni legitimitet za razvoj ovog sektora. Provedba strategije razvoja socijalnog poduzetništva bit će suočena s brojim izazovima, dio njih navedeni su kao kritika ovog izvješća.

Gojko Bežovan
 Studijski centar socijalnog rada
 Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu